

Слепцова Вера Алексеевна

Должность: воспитатель

Муниципальное бюджетное дошкольное образовательное учреждение

«Казачинский детский сад «Кэнчээри»

Электронный адрес: vera.sleptsova.67@bk.ru

Тулалыыр эйгэни уонна айылҕаны кытта билиһиннэри дьарыга улахан бөлөххө

Дьарык аата: Байанай ыалдьыттааһынна

Улахан бөлөх

Дьарык сыала, соруктара:

Байанайы билиһиннэри. Бултуурга сиэри - туому тутуһары кэпсээһин. Оҕолору хоту дойду кыылларын билиһинэри. Булчуту билиһинэри уонна кэтэр таһаһын кэпсээһин. Төрөөбүт хоту дойдуларын айылҕатыгар, баай кыылларыгар интириэһи үөскэтии, төрөөбүт дойдуларыгар тапталы, айылҕаны харыстыырга үөрэтии. Оҕону ойуулуур – дьүһүнүүр сатабылга угуйу. Оҕо толкуйдуур дьүөрүн сайыннары. Таабырыны өйүттэн айарын ситиһии. “Якутская семья”, “Охота” игровой наборун түргэнник күрэхтэһэн онороллорун ситиһии.

Саһа тыллар:

Байанай, буодьу бэргэһэ, тирии ыстаан, этэрбэс уонна саһыннаһа. Алгыстаах алаадынан айылҕаны, уоту аһатыы.

Дьарык барыыта:

Иитээчи: Байанай оҕонньор (куукулатын киллэрэр). Оҕолор, билиһинэ ыалдьыт кэллэ, ким кэлбитий Байанай: Үтүө күнүнэн оҕоло Мин барҕа баайдаах хара тыа иччитэ Байанай кырдыаһаспын. Ойуурга олоробун, ойуурга баар кыыллар, көтөрдөр бары мин оҕолорум. Ханлык кыыллар ойуурга олороллорун билэбит дуо? (оҕолор ааттыыллар) Оҕолор, дьоннор ойуурга тахсан тугу гыналларын билэбит дуо?

Оҕолор: Дьоннор ойуурга сыннаһа, сир астыы, бултуу тахсаллар. **Иитээчи:** Билиһинэ уһук хотугу норуоттар былыр былыргытан бултаан - алтаан олоробут. Булчуттар аһаары уонна таннаары бултууллар. Бултаабыт бултары астаан аһыыллар уонна бултаабыт бултарынан таһас тиктэн кэтэллэрэ. Уһук хоту булчуттара томороон тымныыга тонумаары тирии таһаһы кэтэллэрэ. Буодьу бэргэһэ, тирии ыстаан, этэрбэс, саһыннаһа кэтэллэрэ.

Байанай: Оџолор, тыаџа сылдыар быраабыланы билэџит дуо? Ойуурга хайдах сылдыахтаахпытын билэџит дуо?

Ойуурга сылдыар быраабыла баар: оту – маһы алдыатыма, айылџаны сыыһырдыма, киртитимэ диэн. Тоџо диэтэххэ кыыллар аһыыр астары суох буолуо, олорор сирдэрэ суох буолуо диэн.

Иитээччи: Кырдык даџаны ойуурга сылдыар киһи бэрээдэктээх буолуохтаах. Ойуурга сылдыар киһи чуумпутук сылдыахтаах. Оџолор, булчуттарга эмиэ туспа быраабыла баар эбит. Кинилэр мээһэ элбэџи бултаабаттар, аһыыр астарын, наадыялларын эрэ бултуохтаахтар. Булчут өбүгэттэн бэриллибит үгэһин тутуһан бултуу барарыгар анаан бэлэмнэнэр. Ойуурга тахсан сиригэр дойдутугар алгыстаах алаадыны уураар. Уоту оттон уотун арылаах алаадынан аһатан Байанайтан кырдыаџастан көдөһөр эбит, “Баай байанайгыттан оџолорбун, дьоммун аһатарбар бэрис”- диэн, оччоџо Байанай кырдыаџас булчукка кыылыттан, көтөрүттэн, балыгыттан бэрсэр эбит. Ол иһин булчуттар быраабыланы тутуһан бултуулар эбит.

Байанай: Оџолор уһук хоту ойуурун кыылларын көрүөххүтүн баџарабыт дуо?

Иитээччи: Чэ эрэ байанай эһэбит кыылларын көрүөххэйин. Байанай мөһөөчүгүттэн игровой набор “Якутская семья” кыыллары таһааран көрдөрөр. Дьэ кырдык да араас кыыллар биһиги уһук хоту дойдубутугар элбэхтэр эбит.

Байанай: Оџолор кыыллар тустарынан таабырыны таайыахпыт. Биирдии оџо кэлэн игровой набор “Якутская семья”, “Охота” кыылларын ылар Байанайтан ылаллар. Кыыл мөһөчүк иһигэр сытар атын оџолорго көрбөттөр, ылбыт эрэ оџо көрөр. Оџолор, ханнык кыыллары ылбыттарынан таабырыны толкуйдаан оџолорго тааттараллар. Оџолор билигин “Кыыллар хамсаныларынын үтүгүн” диэн оонньууну оонньоохпут. Презентационнай компьютерга кыыллар көстөллөр уонна хамсаналлар ону оџолор үтүктэн иһэллэр.

Иитээччи: (Оџолорго игровой набор “Якутская семья”, “Охота” булчутун көрдөрөр). Бу булчут киһи бултаан дьонун аһатар, таныннарар. Булчут кыһын томороон тымныыттан тонумаары тирии бэргэһэ (буодьу), ыстаан, этэрбэс,

сагыннах уонна үтүлүк кэтэр. Оҕолор булчут тугунан бултууруй? (Оҕолор сааннан, капканынан).

Байанай: Оҕолор эниги папаларгыт, эһэлэргит, убайдаргыт бултуулар дуо? ханнык кыылы көтөрү бултууларый?(оҕолор эппиэтииллэр).

Иитээччи: Оҕолор, булчут бултуур кыылларын билигин пластилинынан оноруохпут. Эһиэхэ хас биирдиигитигэр игровой набор “Якутская семья”, “Охота” кыылларын биэриэм. Ол кыыллары көрөн пластилинынан оноробут. (Оҕолор пластилинынан араас кыыллары онороллор). Билигин игровой набор “Якутская семья”, “Охота” оонньоурунан куоталаһа оонньоохпут. Ким “Якутская семья”, “Охота” набору түргэнник онорон бэлэмниир эбит диэн. Пазл хонуутун, пазл айылҕатын, холботтоон онорон кыылларын, булчутун туруорар эбит. Бириэмэбэ күрэхтэһэллэр.

Байанай: Олус көхтөөх оҕолор эбиккит, маладьыастар. Тыаҕа тахсан сынньанар,сир астыыр буолун. Ойуурга тийдэххитинэ ойуур быраабылатын тутуһаарын. Төрөппүтэргитигэр ойуур быраабылатын билиһинэрээрин. “Якутская семья”, “Охота” игровой набору бэлэхтиибин эһиэхэ. Чэ, мин бардым көрсүөххэ диэри (байанай барар).

Түмүк:

Иитээччи: Оҕолор бүгүммү дьарыкка ким, туох туһунан кэпсэттибит?

Туох сананы биллибит?

Тугу интириэһиргээтибит?

Байанай кыыллары арааччылыыр, булчукка кыыллары бултатар диэн биллибит.

Айылҕаҕа сылдыһы быраабылатын кэпсэттибит. Кыыллар буолан

хамсаннылары онордубут. Пластилинынан кыыллары онордубут. “Якутская семьяны” игровой набору, “Охота” ким түргэнник онорорго күрэхтэстибит.

Иитээчи:Бүгүммү дьарыкка элбэҕи билбиккит маладьыастар.